

numismatisk rapport 167

Meddelelser fra Dansk Numismatisk Forening

Seddeltrylleri

Nyopdaget variant af Christian IV's Breddaler

A Penny for Your Thoughts?

September 2025

Valdemar sejrs evige penning

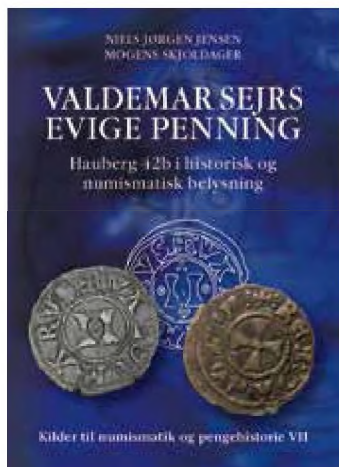
Af Michael Wagner
Christiansen

Det var med meget stor interesse at jeg læste denne bog, da den udkom i slutningen af 2023, ikke mindst efter Niels Jørgen Jensens havde været forbi november-mødet i DNF, og med et spændende foredrag løftet lidt af sløret omkring den "evige penning". Det var en bog jeg længe havde set frem til, da mønttypen, Valdemar Sejrs rigsmønt "Hauberg 42b", altid har været omgærdet af mange uafklarede spørgsmål. De fleste folk med blot en lille interesse i danske middelaldermønter vil kende den, men for dem der måske ikke har hørt om den følger en meget kort beskrivelse.

Typen er traditionelt klassificeret som værende slået udelukkende i Ribe, som en af de sidste typer i Valdemar Sejrs regeringsperiode. Den er i nutiden blevet kendt som Danmarks første rigsmønt, da møntfund har vist, at den tilsyneladende cirkulerede i hele (det nuværende) Danmark, som den altoverskyggende mønttype. På denne type blev de klassiske stregtegninger af kongen og bispen udskiftet med simple symboler og indskriften: +WALDEMARVS // +REX DANORVM (Valdemar konge af Danmark).

Hauberg 42b har været behandlet af mange numismatikere gennem tiden, men med næsten ligeså mange forskellige forklaringer på de mange forskellige spørgsmål der kan stilles til denne unikke mønttype. Personligt var spørgsmålene omkring møntsted og betydningen af det centrale symbol, hvad jeg var mest nysgerrig efter at for afklaret. Bogen behandler rigtig fint disse spørgsmål, samt rigtig mange andre, men jeg må nok også lige advare, at der altså sjældent sættes et endegyldigt punktum.

Det bliver (desværre) klart, at de historiske kilder og arkæologiske fund ikke muliggøre mange konklusioner, hvilket naturligvis ikke kan sættes de to forfattere til last. Mit håb var, at et stort stempelstudie ville kunne afsløre rigtig mange nye detaljer omkring denne mønttype. Det var tydeligvis også forfatterens oprindelige mål, ligesom de med stor succes har gjort før – tænkt blot på Frederik I's lejrskilling og ikke mindst de mange søslinge. Desværre måtte de opgive dette mål, da det nærværende møntmateriale simpelthen ikke muliggjorde stempelstudier. Der bliver i stedet præsenteret den næstbedste løsning på

Valdemar sejrs evige penning – Hauberg 42b i historisk og numismatisk belysning

Forfattere:

Niels Jørgen Jensen og
Mogens Skjoldager

Forlag: Numismatik og
pengehistorie (2023)

dette problem, en meget detaljeret oversigt over alle kendte koblinger (på bitegns-niveau). Det giver således også helt ny og spændende indsigter i disse mønter, og ikke mindst et fantastisk referenceværk for samlerne.

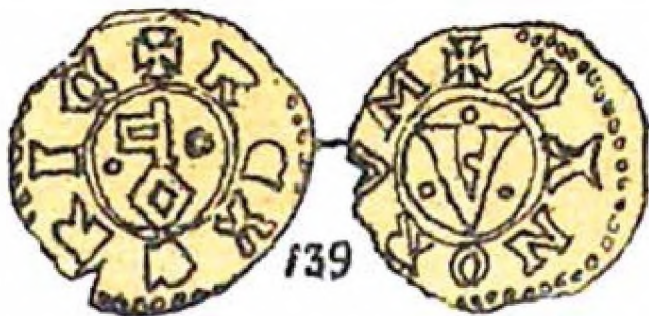
Jeg vil dog meget gerne understrege, at forfatterne gør det helt rigtige i denne situation, hvor de afgørende stempelstudier og historiske kilder ikke giver endegyldige svar. De drager således sjældent hårde konklusioner, men præsenterer nøgternt alle data og oplysninger, således at læserne selv kan drage egne konklusioner.

Forfatterne giver naturligvis altid deres vurdering af materialet, men altid præsenteret så læserne er bekendte med relevante forbehold. Jeg er langt hen af vejen helt enig med forfatternes fortolkninger, men der var nu også enkelte eksempler på spørgsmål, hvor jeg tolkede de fremlagte oplysninger anderledes end forfatterne. Jeg vil ikke afsløre nogle detaljer, men lade det være op til den enkelte læser at vurdere hvad de synes.

Mine eneste anke ved denne bog er, at jeg personligt gerne havde set lidt mere perspektivering til de efterfølgende borgerkrigsmønter. Rigtig mange af de symboler der ses på mønttypen gentages nemlig på disse, og det ville således have været relevant at bruge disse "imitationer" til at undersøge den oprindelige prototype. Eksempelvis diskuteres betydningen af symbolet 'II', der ses på den "evige penning", og forfatterne argumenterer blandt andet for, at det blot betyder 2, som i Valdemar den 2.

Blandt borgerkrigsmønterne findes eksempelvis Erik Klipping typen MB 139, der imiterer den evige penning (med

*Stregtegning over borgerkrigs-
mønten MB 139 (taget fra
Mansfeld-Büllner):*

indskriften +REX ERIC // +DANORVM), men med symbolet V, frem for II. Da Erik Klipping netop var den femte Erik i kongerækken, havde det været en oplagt mønt at inkludere i diskussionen omkring symbolets betydning, der jo støtter forfatterens tolkning. Jeg har dog også forståelse for, at man må sætte en grænse, så det forbliver en meget lille anke.

Det er ikke hver dag, at man ser en hel bog, på 160 rigt illustrerede sider, dedikeret til kun én enkelt mønttype, så det alene burde være nok til at lokke alle numismatisk interesserede personer til at læse den. Derudover er der bestemt også indhold nok til, at alle folk med en historisk interesse i tiden omkring 1200-tallet, kan finde denne bog værd at læse.

Udmøntningen af den evige penning berører plovskatter, reformer, magtforhold mellem kongen og kirken, og meget mere. Denne bog kommer således med en stor anbefaling fra min side. Afslutningsvis vil jeg blot nævne, at denne bog repræsenterer den sidste udgivelse fra Mogens Skjoldager, der desværre gik bort under tilblivelsen af denne bog – æret være hans minde.